

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 112-1918)

Originalt emne

Foreninger

Foreninger/Entreprenørforening

Foreninger/Fagforeninger

Lønninger

Lønninger/Dyrtidstillæg, Reguleringstillæg

Skole- og Undervisningsvæsen

Skole- og Undervisningsvæsen/Borgerskolen, Læssøesgade

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 24. maj 1918](#)
- 2) [Byrådsmødet den 6. juni 1918](#)
- 3) [Byrådsmødet den 18. juli 1918](#)
- 4) [Byrådsmødet den 26. september 1918](#)
- 5) [Byrådsmødet den 10. oktober 1918](#)
- 6) [Byrådsmødet den 13. februar 1919](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 24. maj 1918 - side 7

Til første side

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 112-1918)

Andragende fra de kommunale Arbejderes og Funktionærers Foreninger paa samtlige Arbejderes og Funktionærers Vegne om Bevilling af Supplementstillæg til Dyrtidshjælpen

for 1918.

'Fra Lønudvalget forelaa der, efter stedefunden Forhandling med de ansøgende Foreningers Formænd og i Overensstemmelse med disse, Indstilling om, at der bevilges Funktionærerne et Supplementstillæg paa 200 Kr. for gifte og 100 Kr. for ugifte at udbetale med 1/4 straks, 1/4 den 1.

Juli og Resten den 1. December. Tillæget ydes til Lønninger, der inklusive Tillæget og privat Ekstraandtægt ikke overstiger 4000 Kr. Hvis Mand og Hustru begge lønnes af Kommunen, kan kun den ene af dem oppebære Tillæget. Timelønnen til løse Arbejdere forhøjes yderligere med 10 Øre (f. T. er Grundlønnen 60 Øre plus Dyrtidstillæg 12 Øre) med tilbagevirkende Kraft fra 1. Maj 1918.

Møller forelagde og gennemgik Indstillingen. Det var fra Funktionærernes Side gjort gældende, at der i andre Byer og af Staten blev betalt mere i Dyrtidstillæg end her, og at Priserne paa Livsformødenhederne var steget stærkt, siden Dyrtidstillæget var blevet fastsat. Dette havde Lønudvalget maattet indrømme, hvorfor det havde indledet Forhandling med Funktionærernes Tillidsmænd, og som det fremgik af Indstillingen var man jo ogsaa naaet til Enighed. Det var Udvalget en Glæde, at Funktionærerne havde Forstaaelse baade af Kommunens gode Villie til at strække sig yderligere og dens manglende Evne dertil. Med det Tillæg, der nu forelaa Indstilling om, vilde man være paa Højde med andre Kommuner, idet disse ikke saaledes som Aarhus Kommune ydede et Tilskud af 25 Kr. pr. Barn. Dette Princip fandt Udvalget det rigtigst at bibeholde, da Dyrtiden jo utvivlsomt virkede haardest, hvor Familien var størst. Efter at Indstillingen var sket, var der kommet Ønske fra de løse Arbejdere om, at det yderligere Tillæg blev gældende fra 1. April i Stedet for som foreslaaet fra 1. Maj, og Udvalget skulde intet have herimod, hvis der kunde blive Enighed derom.

Indstillingen overgik til 2. Behandling, dog at Tillæget for løse Arbejdere faar tilbagevirkende Kraft til 1. April 1918.

Uddrag fra byrådsmødet den 6. juni 1918 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 112-1918)

Indstilling fra Lønudvalget om Supplementstillæg til Dyrtidshjælpen for 1918.

- 2. Behandling.

Fra Budgetudvalget forelaa Indstilling om, at Udgiften, som er anslaaet til 150000 Kr., affholdes af Kontoen for Dyrtidshjælp, samt at 1. Halvdel af Tillæget udbetales den 1. Juli og 2. Halvdel den 1. December.

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 18. juli 1918 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 112-1918)

Forespørgsel fra Entreprenørforeningen vedrørende Dyrtidstillæget til Arbejderne.

Møller mente, at Sagen stillede sig saaledes, at saafremt Entreprenørforeningen havde en særlig Overenskomst med Dansk Arbejdsmandsforbund, og Arbejdet udførtes derefter, havde Aarhus Kommune intet dermed at gøre. Men hvis der ikke fandtes en saadan Overenskomst, maatte Udvalget formene, at Arbejderne var berettigede til at erholde det sidst bevilgede Dyrtidstillæg af 10 Øre pr. Time, som saa maatte refunderes Entreprenørerne af Kommunen.

Tiltraadtes.

Uddrag fra byrådsmødet den 26. september 1918 - side 8

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 112-1918)

a. (J. Nr. 335-1918). Andragende fra de kommunale Funktionærforeninger om Bevilling af et procentvis Tillæg til de gældende Lønninger for Funktionærer og Arbejdere under Kommunen fra 1. Oktbr. 1918 at regne.

Fra Lønudvalget forelaa Indstilling om, at der i yderligere Dyrtidstillæg for Resten af Aaret 1918 tiltaas samilge gifte Funktionærer 150 Kr. og ugifte 75 Kr. for Tiden indtil 1. Januar 1919 at udbetale med 50 Kr. maanedlig første Gang i Begyndelsen af Oktober, at der

gives de løse Arbejdere et yderligere Tillæg af 10 Øre (ud over den nuværende Timeløn paa 60 Øre + 12 Øre + 10 Øre = 82 Øre) fra 1. Oktober at regne, og at Spørgsmaalet om, hvorledes Dyrtidshjælp for det kommende Aar vil være at udbetale, forbeholdes senere Afgørelse.

b. (J. Nr. 356-1918). Andragende fra de kommunale Tjenestemænd med over 4000 Kr. Aarsløn om et procentvis Tillæg til dereg Lønninger samt et Dyrtidstillæg.

Fra Lønudvalget forelaa Indstilling om, at der bevilges Andragerne 150 Kr. som Dyrtidshjælp for Resten af Aaret 1918.

c (J. Nr. 112-1918). Andragende fra de kommunale Tjenestemænd med Aarsløn mellem 3000 Kr. og 4000 Kr. om Dyrtidstillæg i Lighed med de laverelønnede Funktionærer.

Fra Lønudvalget forelaa Indstilling om, at der bevilges Andragerne 150 Kr. for gifte og 75 Kr. for ugifte for Resten af Aaret 1918.

Møller udtalte, at der var indkommet forskellige Andragender til Byraadet om Lønforhøjelse, Dyrtidstillæg og Anciennitets forøgelse. Et af Andragenderne var fra Kommunens højestlønnede Embedsmænd, som søgte dels om et midlertidigt Løntillæg og dels om Dyrtidstillæg. Andragendet, som var vel motiveret, skyldtes sikkert, at København og Frederiksberg fra 1. Juli havde bevilget alle sine Funktionærer og Arbejdere et midlertidigt Løntillæg af 25 % og yderligere et Dyrtidstillæg af 720 Kr. for gifte og 480 Kr. for ugifte, og at Staten gav sine Tjenestemænd et lignende Tillæg. Saavel Udvalget som Byraadet var sikkert paa det rene med, at det for en Kommune og specielt for en stor Kommune var af største turdet gaa højere i Aar. Derimod vilde Udvalget stille i Udsigt at søge at faa alle Kommunens Tjenestemænd med under Dyrtidstillæget for 1919.

Fra de Funktionærer, som havde mellem 3000 Kr. og 4000 Kr. i Aarsløn, forelaa der Andragende om at faa samme Dyrtidstillæg som de lavere lønnede Funktionærer og Arbejdere. Som det vilde erindres, bevilgede Byraadet først et Dyrtidstillæg paa 300 Kr. for gifte plus 25 Kr. for hvert Barn til de Arbejdere og Funktionærer, hvis Indtægt ikke oversteg 3000 Kr., og senere et Supplementsdyrtidstillæg af 200 Kr. til gifte, hvis Indtægt ikke sammen med Dyrtidstillæget kom over 4000 Kr. Andragerne havde altsaa faaet 200 Kr. Det skulde gerne erkendes, at det kunde være svært nok for dem at komme igennem, men af de samme Grunde som tidligere nævnt havde Udvalget ikke ment at turde anbefale Byraadet at give mere end 150 Kr. til gifte og 75 Kr. til ugifte, hvorved gifte Funktionærer

med Løn mellem 3000 Kr. og 4000 Kr. altsaa ialt for indeværende Aar vilde faa 350 Kr. i Dyrtidstillæg, dog at den samlede Indtægt ikke kunde overstige 4150 Kr.

Endelig forelaa der Andragende fra en Del Foreninger om Lønforbedring for de Funktionærer og Arbejdere, som allerede to Gange havde faaet Dyrtidstillæg, om en Lønforbedring af 25 % plus yderligere Dyrtidshjælp. Udvalget havde forhandlet med Repræsentanter for disse Foreninger og havde lovet dem, at det vilde anbefale Byraadet at bevilge et yderligere Supplementsdyrtidstillæg for 1918 af 150 Kr. for gifte og 75 Kr. for ugifte, saaledes at det samlede Dyrtidstillæg for indeværende Aar for gifte kom op til 650 Kr. plus Tillæget for Børn. For en Familie med 4 Børn altsaa 750 Kr., eller noget mere end andre Kommuner gav, uagtet Lønregulativet var blevet omreguleret i 1916 med Hensyntagen til de alt den Gang dyre Tider. Foreningerne havde akcepteret Tilbudet. Overfor det stillede Krav om en Forhøjelse af Grundlønnen fra 1. Januar havde Udvalget udtalt, at det vilde indstille til Byraadet, at Lønregulativet blev gennemgaaet, saaledes at de, der havde faaet Lønforbedring siden 1916, blev opført med deres virkelige Løn, og de ny tilkommende indført, og endelig at enkelte, hvis Indtægt ikke svarede til deres Stilling, vilde faa Lønnen rettet. En almindelig Lønforhøjelse kunde Udvalget derimod ikke anbefale. Med Hensyn til de timelønnede Arbejdere var Udvalget indgaaet paa at anbefale Byraadet at yde et yderligere Tillæg paa 10 Øre fra 1. Oktober, hvorved Timelønnen ialt vilde komme op paa 92 Øre. Til Sammenligning skulde nævnes, at Frederiksberg indtil 1. Juli betalte 50 Øre og efter 1. Juli 60 Øre i Timen foruden et Dyrtidstillæg af 27 Øre, altsaa en Del mindre end i Aarhus. De paagældende Funktionærer ønskede imidlertid, at det yderligere Tillæg af 10 Øre skulde gælde fra 1. August, men Udvalget mente ikke, man kunde strække sig længere end foreslaaet. Sluttelig anbefalede Taleren Indstillingerne, idet han oplyste, at den samlede Udgift antagelig vilde blive omved 150000 Kr.

Christensen bemærkede, at man næppe kunde give Dyrtidshjælp, hvis man blot skulde regne med de finansielle Forhold. Spørgsmaalet var da ogsaa kun, om Lønnen var for lille eller ej. Naar Hr. Møller i Rigsdagen havde været med til at bevilge Statens Tjenestemænd 25 % Løntillæg for Indtægter helt op til 18000 Kr., saa fyldte det ikke meget i de kommunale Tjenestemænds Lommer, at Hr. Møller her sagde, at Villien var der, men Evnen manglede. Det vilde have været heldigt, om Rigsdagen havde tænkt lidt over, hvad det Tillæg, den havde bevilget Statens Tjenestemænd, betød for Kommunerne ude i Provinsen. Det var vel blevet sagt, at man frygtede for, at Embedsmændene vilde gaa over til privat Virksomhed, og det gjaldt vel nok for enkeltes Vedkommende, men de allerfleste vilde man nok beholde,

da de sikkert vilde betænke sig paa at forlade deres sikre Stillinger. Taleren anbefalede derefter Indstillingerne vedrørende de faste Funktionærer og udtalte med Hensyn til de løse Arbejdere, at han ikke kunde kontrollere de af Hr. Møller anførte Tal, men at han havde hørt, at Timelønnen i København og Frederiksberg kunde naa 1 Kr. 12 Øre. Det, de løse Arbejdere ønskede, var, at Reguleringen ligesom andre Steder, kom til at gælde fra 5. August, saa Taleren vilde henstille, at dette Punkt blev udsat til yderligere Forhandling med Arbejderne.

Møller oplyste, at det var København og Frederiksberg, der først havde givet 25 % Tillæg. Disse to Kommuner havde Raad til en saadan Forhøjelse, og Staten, som havde fulgt efter, kunde ikke godt lønne sine Tjenestemænd daarligere end Kommunerne.

N. Joh. Laursen erindrede om, at Lønningslovene, da de blev forelagt for Rigsdagen, hvilede paa en Overenskomst mellem de store Tjenestemændsorganisationer og Ministeren.

Christensen bemærkede, at Højre dog havde været stærkt ude for at faa de højestlønnede med. Organisationerne havde næppe haft imod en Begrænsning opefter.

N. Joh. Laursen hævdede, at Organisationerne netop havde lagt stor Vægt paa, at Tillæget ogsaa skulde gælde for de højestlønnede.

Valdemar Petersen havde tænkt sig, at man fra den Side, som forleden havde arbejdet for, at Lærekonerne skulde have Dyrtidstillæg, var kommet med en Anbefaling ved denne Lejlighed, da det drejede sig om de løse Arbejdere, som levede i fuldkommen Utryghed. Dette var imidlertid ikke sket, saa Taleren vilde henstille, at man fulgte Hr. Christensens Forslag om at henvise Spørgsmaalet om de timelønnede til ny Forhandling med Arbejderne. Efter Augustreguleringen kunde Kommunens Arbejdere gøre Fordring paa et Tillæg af 13 Øre, hvis man skulde holde sig til Stregen, men i hvert Tilfælde var Hovedorganisationerne enige om, at Arbejdet kunde nedlægges hos de Arbejdsgivere, som ikke vilde regulere fra 5. August. Der havde dog ingen Vanskeligheder været noget Steds, og Aarhus Kommune skulde ikke gerne holde sig tilbage.

Indstillingen vedtoges, dog saaledes at Spørgsmaalet om Dyrtidstillæg til Kommunens løse Arbejdere udskydes til senere Forhandling.

Udenfor Dagsordenen udtalte

23. Bech (efter Talerens Manuskript) : Foranlediget ved den Adresse som 33 Aarhus

Borgere har tilstillet Byraadet for paany at udtale deres Ønske om, at D'Herrer Fritz og Galtens Plan vedrørende Bispetorvets Frilæggelse skal komme til Udførelse, ønsker jeg som Medlem af Bedømmelseskomitéen udenfor Dagsordenen at klarlægge Sagen og mit Standpunkt til den.

Forhistorien er os jo alle i saa friskt Minde, at jeg ikke behøver at genopfriske denne, men vil kunne begynde min Fremstilling af Sagen paa det Tidspunkt, da Bedømmelseskomiteen blev nedsat. Denne kom til at bestaa af Byens Udvalg for Udvivelse og Bebyggelse samt Stadsingeniøren som Repræsentanter for Byen, Herr Professor Kampmann og Herr Erstad Jørgensen som særlig sagkyndige og D' Herrer Chr. Kampmann og Hammerich som Repræsentanter for Borgerkomiteen og derigennem for Bidragyderne.

Man havde med denne Sammensætning af Bedømmelsesudvalget søgt at tage alle Hensyn baade til de enkelte Borgere, hvis Offervillighed det skyldtes, at Bispetorvet blev frilagt, og til saavel de arkitektmæssige som ingeniørmæssige Krav, Sagens store Betydning gjorde nødvendig.

Efter at de forskellige Forslag var komne ind og ophængte i Kunstbygningen, gik Bedømmelseskomiteen med stor Grundighed, som jo rimeligt var, og med Følelsen at Sagens Betydning i Gang med Bedømmelsen af de indkomne Projekter. Det drejede sig naturligvis ikke for Bedømmelseskomiteen som for Publikums Vedkommende om et enkelt Besøg i Udstillingsbygningen, men om en Række lange Møder, paa hvilke Sagen blev drøftet og set fra alle Sider, saavel skønhedsmæssigt og ingeniørmæssigt som økonomiske. Resultatet heraf var da ogsaa, at Bedømmelsesudvalget enedes om at præmiere Projekterne, der var udarbejdet af D'Herrer Mundt og Hauning, af Arkitekt Høeg Hansen og Billedhugger Utzon Frank samt af Arkitekt Risum og Havearkitekt Andersen, idet der kun var nogen Uoverensstemmelse om Anbringelsen af 1' Præmien mellem disse.

Efter at Bedømmelsen havde fundet Sted, blev der som bekendt afholdt en Udstilling af de indkomne Projekter i Kunstbygningen, men til Bedømmelsesudvalgets Beklagelse var Besøget her meget ringe trods energisk Reklame fra Avisernes Side. Ialt passeredes Tælleapparaterne af 1555 Personer, altsaa under Halvdelen af Antallet paa Adressens Underskrivere, men herom senere.

De præmierede Projekter blev derefter sendt til København til Udstilling i akademisk

Arkitektforening, og da dette trak en Del ud, og Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse, der nu skulde føre Sagen videre frem, ikke kunde tage fat paa dette Arbejde, før Projekterne igen var os i Hænde, trak ogsaa dette Sagen ud i Forbindelse med, at at Tiden inden Rigsdagsvalgene var saa overmaade optaget, at kun de præcerende Ting kunde fremmes.

Udvalget er dog klar over, at det maaske havde været muligt, at fremme hele Sagen med et Par Maaneder, men samtidig med, at vi beklager dette, har vi dog ikke fundet det af overvejende Betydning, idet vi indsaa, at Udarbejdelsen af det endelige Projekt, efter hvilket Ordningen skulde udføres, vilde tage saa lang Tid, at det først vilde kunne komme til Udførelse i Løbet af Aaret 1919. Noget samlet Hele faar man jo desuden ikke ud af Torvene, før Yhrs Ejendom kan falde om nogle Aar. Da det drejer sig om en Ordning af Byens Centrum og derfor er af den største Betydning for Aarhus, har Udvalget ment, at man hellere maatte ofre nogen Tid end udføre noget, man maaske senere kunde fortryde.

Da Udvalget dels gennem Stadsingeniøren og dels gennem dets egne teknisk uddannede Medlemmer havde Forudsætninger for at kunne bedømme den ingeniørmæssige Side af Sagen, hvorimod den kunstneriske ikke var repræsenteret i Udvalget, formaaede man for at naa det bedst mulige Resultat Herr Arkitekt Kühnell til at tiltræde Udvalget som kunstnerisk Raadgiver.

I Overensstemmelse med Programmet for Konkurrencen henvendte man sig derefter til 1' Præmietagerne for at anmode dem om at udføre et ændret Forslag, egnet til Udførelse, paa Basis af deres eget og de andre Præmietageres Projekter, og disse Forhandlinger er i fuld Gang og vil kunne afsluttes i Løbet af Efteraaret, saaledes at det nye Projekt kan foreligge i Løbet af en Maanedes Tid. Dersom man ikke naar noget tilfredsstillende Resultat herved - naturligvis vil det blive udstillet -, vil det være rigtigt, at Udvalget i

Overensstemmelse med Programmets Aand henvender sig til den af 2' Præmietagerne, der efter Udvalgets Mening har naaet det bedste Resultat, med Anmodning om nærmere at faa hans Projekt udarbejdet.

Efter nogle Maaneders Forløb meddelte Herr Arkitekt Fritz imidlertid Udvalget, at han havde udarbejdet en Model, svarende til hans og Ingeniør Galtens indsendte Projekt, idet han fandt, at dette ikke var blevet tilstrækkelig belyst igennem hans Konkurrenceplaner.

Herr Arkitekt Fritz blev stærkt støttet fra et enkelt Blads Side, der indhentede Udtalelser om hans Projekt fra en Række Borgere i Byen, og kort efter blev hans Model udstillet i et

Vindue paa Store Torv. Efter yderligere nogen Tids Forløb fremstod i det samme Blad Tanken om at støtte Agitationen for Gennemførelsen af Herr Fritz Projekt ved en Borgeradresse, og denne fik i Løbet af nogle Uger ca. 3500 Underskrifter.

For 14 Dage siden blev Sagen behandlet her i Byraadet, idet Formanden for Udvidelse og Bebyggelse paa Udvalgets Vegne udtalte, at man ikke kunde beskæftige sig med det Fritzsche Projekt paa Grund af Farhandlingen med 1' Præmietagerne.

Herr Møller udtalte tillige, at en Del af Underskriverne formodentlig savnede Forudsætninger for at kunne dømme i denne Sag, og det vil jeg for mit Vedkommende gerne understrege. Jeg kan ikke se, at der er noget som helst fornærmeligt i, at man siger, at Folk, der ikke særlig har Uddannelse i teknisk eller arkitektonisk Retning, og som ikke har haft Lejlighed til i Ro at sammenligne de indkomne Projekter, ikke vil kunne dømme retfærdigt i en Sag som denne. Alene det, at Udstillingen som ovenfor nævnt kun var besøgt af rundt 1550 Mennesker, medens Adressen har faaet 3500 Underskrifter, gør det jo evident, at største Parten af Underskriverne har savnet selv de mest primære Forudsætninger for Bedømmelse af Spørgsmaalet. Dersom en Læge sagde til mig, at jeg ikke forstod mig paa Operationer, en Sagfører at jeg ikke forstod at føre en Sag. eller en Handlende at jeg ikke forstod mig paa Butikssalg, vilde jeg ikke føle mig brøstholden derover. Det er efter min Mening det tilsvarende, Udvalget igennem dets Formand har ndtalt.

Naar Udvalget har taget Stilling og dømt i denne Sag, er det jo paa Basis af en Række Foredrag og Motiveringer, der er fremsat af de særlig uddannede.

De 3500 Underskrivere, der iøvrigt kun repræsenterer 5 % af Byens Befolkning, blev jo kun naaet ved en stor Agitation fra vedkommende Blads Side. I den Tid, Listerne var fremlagt, kunde jeg næppe købe et Frimærke i en Kiosk, lade mig klippe hos min Frisør eller drikke en Kop Kaffe paa en Restauration, uden at jeg fik Opfordring til at skrive under paa Listen. At dette er en ganske utilstadelig Maade at føre en Agitation i et stort og vigtigt Spørgsmaal paa, siger sig selv.

Jeg kan oplyse, at Adressen ikke er blevet underskrevet af en eneste Arkitekt og kun af en kort Række Ingeniører, hvoraf kun et Par Stykker er Bygningsingeniører, altsaa i Besiddelse af den fornødne Uddannelse til i særlig Grad at bedømme det foreliggende Spørgsmaal.

Foruden at Adressen har været fremlagt i Kiosker, Restaurationer, Frisørsaloner m. m., har der ogsaa været en Husagitation i Gang, hvad en Undersøgelse af Adressen noksom viser. Et enkelt Blad af Adressen indeholder f. Eks. Underskrifter fra 33 mandlige og kvindelige Telegrafister og ikke andre, hvoraf man altsaa kan se, at disse er fremkomne ved en Agitation paa Telegrafkontoret. Ligeledes ser man, at der paa enkelte Lister staar en hel Række unge Forretningsfolk sammen, sandsynligvis hørende til samme Forretning, saa ogsaa her har Husagitation fundet Sted, men en Husagitation i et Tilfælde som dette er ingen heldig Fremgangsmaade.

Naar jeg ikke ved ovenfor omtalte Møde tog Ordet, var det dels, fordi jeg fandt, at Adressen havde faaet sin tilstrækkelige Besvarelse igennem Udvalgsformandens Ord, idet jeg mente, at den hermed kunde lægges til Side, dels fordi jeg nødigt offentlig vilde udtale mig imod de Aarhus-Borgere, som har udarbejdet dette Projekt, og som jeg har kendt igennem en Aarrække, men den fornyede Henvendelse til Byraadet bevirker nu, at jeg finder, at jeg ikke længer ønsker at undgaa dette.

Jeg vil gerne begynde med at sige, at jeg ingensomhelst Grund har til ikke at føle mig overbevist vist om, at Arkitekt Fritz har handlet ud fra de mest ideelle Grunde, men derfor kan en Kritik af hans Projekt og den Maade, hvorpaa Sagen er bragt frem, ikke holdes tilbage. Naar mine følgende Ord maaske vil falde lidt stærke, da beder jeg Dem erindre, at en saadan Sag som denne maa og skal tale til Følelserne, hvorfor man ogsaa maa reagere stærkere overfor denne end i almindelige Tilfælde.

Hvad selve Projektet angaar, da gør jeg opmærksom paa, at Bedømmelsesudvalget ikke har fæstet sig i særlig Grad ved dette, idet det efter vor Mening ikke indeholdt nogetsomhelst fremragende - mig selv forekommer det naivt og ubetydeligt. -

Den cirkelrunde Linie, der ovenikøbet har faaet en ekstra Pukkel for at naa udenom Koret og som dannes af Plænerne, forekommer mig uden Værdi, da den hverken harmonerer med Kirkens Korslinier, eller med Pladsens Huslinier, Gadelinier eller Fortovslinier.

Den store, rolige Plads, som Arkitekt Fritz stadig i sine mange Artikler har hævdedet, at Kirken skal omgives af, vil ikke naas, idet selve Pladsen fuldstændig skæres i Stykker af de runde, skraa, grønne Græsbælter.

Endelig er der en Anke imod Projektet, som forekommer mig overordentlig betydelig, nemlig, at dette ikke blot tilnærmelsesvis kan siges at være fuldført, før hele den nordlige

Side af Kirken er frilagt. I Udvalget har der saa godt som været Enighed om, at denne fuldstændige Frilæggelse ikke vil være heldig, og det vilde i hvert Tilfælde være ganske urigtigt i Øjeblikket at antage et Projekt, som prædestinerer en Løsning af dette Spørgsmaal. Den endelige Afgørelse af Spørgsmaalet om Pladsen Nord for Kirken bør først træffes, naar den gamle Bispegaard, Nationalbanken og det nuværende Raadhus eventuelt skal vige Pladsen for noget nyt.

Ved Gennemførelsen af Herr Arkitekt Fritz Projekt er Nedrivning af disse Bygninger - foruden en Tilbagerykning af Rosensgades Husrække - nødvendig, og det er derfor fuldstændig galt at sige, at hans Projekt giver en billig Løsning - det giver tværtimod en meget kostbar Løsning. - At slaa sig til Taals med, at man kan løse den ene Halvdel i dette Projekt, der er baseret paa en symetrisk Anordning om Kirkens Længdeakse, kan kun siges af Folk, der enten slet ikke har sat sig ind i Projektet, eller som ikke kan se Sagen til Bunds.

Det Projekt, vi antager, maa - foruden at give en passende foreløbig Løsning af Fremtidsspørgsmaalet om Kirkepladsens Ordning Nord for Kirken - give os en endelig færdig Ordning af Bispetorvet og Clemenstorv, saaledes som de nu vil komme til at fremtræde som een Plads. Alene dette er som sagt fuldtud tilstrækkeligt til fuldstændig at skyde Arkitekt Fritz Projekt til Side.

Hvad den af Arkitekt Fritz benyttede Fremgangsmaade angaar, da kan jeg ikke tilbageholde min Forbavelse over, at en akademisk Arkitekt har kunnet finde det foreneligt med sin Værdighed at benytte en saadan.

Under betryggende Former, med rigelig Tid til Udarbejdelse af Konkurrenceprojekter og med et af Arkitektstandens første Mænd godkendt Program har denne Konkurrence fundet Sted.

Bedømmelsen af Projekterne er gaaet Herr Arkitekt Fritz imod, men at han derfor finder det rigtigt eller opportunt at komme med en Efterkonkurrence konkurrence, hvor hans Kollegers Projekter ikke mere vil kunne stilles paa lige Fod med hans eget - alene fordi de ikke er tilgængelige - forstaar jeg ikke.

Jeg kan ikke tænke mig, at Arkitekt Fritz i sin egen Kreds vil faa nogensomhelst Tilslutning til denne Fremgangsmaade. Deltager man i en Konkurrence, hvis Bedømmelseskomite man i Forvejen kender, maa man bøje sig for dens Afgørelse.

Det har ogsaa været mig en Gaade, at et herværende Blad paa den Maade, som sket er, har villet træde i Brechen og gøre et stort Nummer ud af hele denne Sag, som jeg ved, mange andre end jeg har fundet alt andet end smagfuld.

Jeg tør paa Udvalgets Vegne sige, at vi nu ønsker Ro til at arbejde videre paa denne Sag, og vi skal gøre alt muligt for at faa den fremskyndet mest muligt, men man maa kunne forstaa, at Forarbejderne til en saadan Sag som denne, hvor saa mange forskelligartede Hensyn skal tages, kræver lang Tid.

Førstepræmietagerne D'Herrer Havning og Mundt har iøvrigt igen i Dag været her i Byen for at forhandle med Arkitekt Kühnell og Stadsingeniøren om forskellige Detaljer.

Jeg udtaler tilsidst Haabet om, at det endelige Resultat af alle de mange Anstrengelser, der er bleven gjort for at naa et godt Resultat, maa krones med Held.

Uddrag fra byrådsmødet den 10. oktober 1918 - side 19

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 112-1918)

Indstilling fra Lønudvalget om, at det yderligere Dyrtidstillæg til Kommunens løse Arbejdere fastsættes til 12 Øre pr. Time fra 5. August 1918 at regne.

Møller forelagde Indstillingen, idet han oplyste, at Arbejderne havde erklæret sig tilfreds med Ordningen. Det var den saakaldte Augustregulering, der gennemførtes, men hermed var ikke sagt, at man erkendte at være bundet til det, som Arbejdsgiverforeningen og De samvirkende Fagforbund enedes om.

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 13. februar 1919 - side 4

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 112-1918)

Fra Skoleudvalget forelaa følgende Skrivelse angaaende en Uoverensstemmelse med Betonarbejderne ved Skolen i Læssøesgade om Beregning af Timelønnen:

"Idet Skoleudvalget tilbagesender medfølgende Skrivelse af 29. Oktober f. Aar fra de kommunale Arbejdsmænds Forening, skal man fremkomme med følgende Erklæring:

Da Entreprenør I. C. Halvorsen i Efteraaret 1917 overtog Arbejdet ved Fundamentering af den ny Skole i Læssøesgade, var Kommunens Timeløn

66 1/4 Øre, og Arbejderne fik udbetalt Dagløn derefter. Under Arbejdets Udførelse steg Kommunens Timeløn til 72 Øre, som Entreprenøren ligeledes udbetalte Arbejderne Dagløn efter. Stigningen af Timelønnen skaffede hverken Entreprenøren forøget Udgift eller Arbejderne større Indtægt, idet der arbejdedes efter en Akkord, som ved Arbejdets Afslutning viste sig at have indbragt Arbejderne ca. 92 Øre pr. Arbejdstime. Stigningen af Timelønnen forøgede vel saaledes Arbejdernes udbetalte Dagløn, men formindskede det Overskud, som de fik udbetalt ved Arbejdets Afslutning, med nøjagtig det samme Beløb.

Arbejderne gjorde ingen Bemærkninger til denne Ordning, og de har formentlig ved denne Tavshed samtykket i, at de ikke har noget Krav, saalænge Akkorden indbragte dem en højere Dagløn end den, de vilde have efter Kommunens ny Timebetaling.

Ved et Møde med Skoleudvalget har Repræsentanter for Arbejderne da ogsaa indrømmet, at disse havde fundet det rigtigt, at den her omtalte Stigning af Timelønnen fra 66 1/4 til 72 Øre kun betød en Stigning af den garanterede og udbetalte Dagløn.

For saa vidt var alt godt; men fra 1. April 1918 steg Kommunens Timeløn til 82 Øre, og nu har, som det vil ses, Arbejderne forsøgt en anden Fortolkning, den nemlig, at de 10 Øre, som Timelønnen er steget med, skal udbetales ud over Akkorden, og da de som anført har tjent 92 Øre pr. Time, gør de med andre Ord Krav paa en Timeløn af 102 Øre.

Skoleudvalget hævder herimod, at det maa forholde sig med den ny Stigning som med den tidligere: Efter 1. April 1918 udbetales der Arbejderne Dagløn efter 82 Øre i Timen, men da de arbejder efter en Akkord, der har indbragt dem mere pr. Time end det nævnte Beløb, saa har de ikke Krav paa noget. Det har formentlig i den Forbindelse ingen Betydning, at Akkorden kun har indbragt Arbejderne ca. 10 Øre pr. Time i Overskud, og at Sagen kun drejer sig om 1127 Timer eller et Beløb paa 112,70 Kr.

Det er et Principsspørgsmaal, som foreligger til Afgørelse, og hvis det skal afgøres i Arbejdernes Favør, saa vil Følgen jo blive, at de 10 Øre ogsaa skal udbetales ved et fremtidigt Arbejde, hvorved Arbejderne efter en Akkord tjener f. Eks. 1,25 Kr. pr. Time, Hvis imidlertid det ærede Byraad beslutter, at Arbejderne skal have udbetalt de 10 Øre pr.

Time, uanset hvor meget de har tjent ved Akkorden, saa tillader man sig at forespørge, om Skolevæsenet skal afholde den forøgede Udgift, eller om det tilfalder Entreprenøren, som jo, da han overtog Arbejdet, skrev under paa, at han vilde overholde Kommunens Lønninger.

Man skal til Slutning tilføje, at naar nærværende Erklæring først fremkommer nu, saa er Grunden den, at man har forsøgt ved Forhandling med Entreprenør og Arbejdere at faa Sagen bilagt "

Sagen havde derefter været til Lønudvalgets Erklæring, og fra dette forelaa følgende Udtalelse: "Lønudvalget slutter sig til Skoleudvalgets Stilling til Sagen og mener ikke, at det af Arbejderne stillede Krav om Udbetaling af 10 Øre ekstra pr. Time kan efterkommes "

Jakob Jensen gennemgik Sagen og oplyste, at der forelaa et lignende Spørgsmaal ved Havnen, som mærkeligt nok ikke var kommet frem samtidig. Taleren mente, at Byraadet burde afvise Sagen, saa vilde Arbejderne rimeligvis forlange Voldgift, hvorved Spørgsmaalet saa kunde blive afgjort,

Beck vilde slutte sig til Jakob Jensen i denne Sag. Talerens Firma havde haft et Spørgsmaal af lignende Art. Spørgsmaalet om, hvorvidt Akkordpriserne skal rette sig efter de stigende Timebetalinger, burde i Virkeligheden aldrig kunne opstaa, idet en underskrevet Akkord burde være bindende. Men Akkorder var Gang paa Gang blevet brudt, og Taleren syntes, det var et dybt moralsk Fald, naar man ikke respekterede sine egne Underskrifter. Taleren fandt derfor, at det var et Principspørgsmaal, som man skulde søge at faa løst ved en Voldgiftsret.

Valdemar Petersen syntes, at Becks Bemærkninger ikke vedkom det foreliggende Spørgsmaal. Det, som det her drejede sig om, var, hvorvidt Lønudvalget, da det i December Maaned vedtog at yde Dyrtidstillæg, saa ogsaa vedtog, at det skulde gælde de akkordlønnede Arbejdere. Hvis dette dengang blev vedtaget, skulde de have Pengene, ellers ikke, og derfor maatte Sagen nøjere undersøges. Hvis de ude ved Skolen havde arbejdet efter Jord- og Betonarbejdernes Overenskomst, var de næppe berettiget til at kræve dette Beløb af Kommunen. Taleren vilde henstille, at Byraadet sluttede sig til Udvalgets Stilling, saa Spørgsmaalet kunde blive klaret. For Tiden arbejdede man i Organisationerne paa en Forandring af § 12 i Overenskomsten, for denne Paragraf havde bevirket mange Spektakler. Til Beck vilde Taleren sige, at det selvfølgelig kunde være

slæmt, hvor Arbejderne brød en Overenskomst, og hvis denne f. Eks. var 3 Maaneder gammel, kunde man beklage det. Men hvis Overenskomsten var afsluttet i 1914 eller 1915, var Forholdet saaledes, at der burde ydes Dyrtdstillæg. Selvfølgelig var der af og til enkelte, der brød Aftalerne, men det var ikke Organisationerne.

Beck vilde indrømme, at en Overenskomst fra 1914 selvfølgelig ikke kunde gælde nu; men det vilde enhver fornuftig Arbejdsgiver kunne indse. Taleren kunde dog nævne et Eksempel fra sit Firma, hvor den første Del af et Arbejde gav et stort Overskud til Arbejderne, og da denne Del var udført, standsede de Arbejdet og krævede Akkordprisen sat op for Resten af Arbejdet.

Jakob Jensen bemærkede hertil, at Organisationerne altid tog saadanne Spørgsmaal op og ikke var bange for at paatale dem, hvis det var nødvendigt.

Udvalgets Stilling til Sagen tiltraadtes.

